

UČITELJSKI
T O V A R Š.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dne vsakega mesca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.,
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj VII.

V Ljubljani 1. maja 1867.

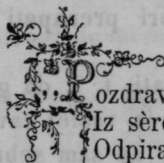
List 9.

Pri vpeljevanji

novega mestnega fajmoštra prečastitega gospoda

G. KÖSTEL = NA

pri sv. Jakobu v Ljubljani 24. malega travna 1867.

Pozdravljen bodi naš pastir!
Iz sèrc se danes zlega glas;
Odpiral boš nam rajski vir,
In vodil k pravi sreči nas.
Naj milost večna na Te sije,
Za trud Ti cvetje zlato klije!

Sprejémi ljubo danes dar,
Ki sèrce naše ga rodí:
Ljubezni cvetje — svètli žar,
In venec prave vdanosti.
Obóje naj bo nezvenljivo,
Cvetè naj vsaki dan bolj živo!

„Pozdravljen bodi naš pastir!“
Ódméva naj Ti dans glasno!
Razširjaj v sèrcih ljubi mir,
Toláži sólzno nam okó.
Naj milost večna na Te sije,
Za trud Ti cvetje zlato klije!

A. P.

Prenapeta odgoja.

Večkrat se prigodi, da starši in učitelji pri vsi svoji dobri volji in pravih mislih otroke napčno vzrejajo, in ravno ko mislijo da vodijo mladost po pravi poti do njenega namene, jo še le od tega odvrtaajo in sčasoma popolnoma odstranijo. To se godi s prenapeto odgojo. Taka napčna odgoja ima tako le vodilo: „Otrok se ne sme nikoli pripustiti svoji volji; neprenehoma ga mora odgojnik brusiti in vravnovati“. To vodilo izvira sicer iz prave, dobre volje, in tudi nekaj koristi, in sicer tako dolgo, dokler se ga otroško serce ne preobje in ž njim dušnega želodca ne pokvari. Odgoja, ali bolje: njeni pomočki so prav podobni telesni jedi in pijači, kateri telesu dobro služite, pa tudi zelo škodujete, če nimate prave mere. Skušnja je pokazala, da ravno ta, ki je hotel naj bolje odgojevati in odgojiti, na zadnje pri mladosti ni prav nič opravil, in ji je še celo škodoval. Da bi starši in učitelji to napčno odgojo bolje poznali in se je potem tudi ogibali, podamo tukaj nekaj znamenj, ktera se kažejo pri prenapeti odgoji.

Prenapeto ravnaš z otrokom

1) če hočeš ž njim preveč gospodovati, t. j. da ga hočeš imeti v popolni oblasti, da se mora povsod in vselej ravnati po tvoji volji in po tvojem značaju, akoravno že sam sebe vidiš, da prenapeto misliš in tirjaš to pa uno.

2) Prenapeta odgoja izvira tudi iz tega, če odgojilna vodila preveč ceniš in premalo gledaš na otrokovo osebo in na njegove zmožnosti. Marsikaj, kar komu koristi in dobro služi, drugemu ne hasne, ali mu še celo škoduje. Imej zopet pred očmi telesno jed in pijačo!

3) Prenapeto vzrejaš, če nad otrokom vedno vedno goderanjaš, in ga tako rekoč nikoli ne pustiš prosto stopiti. So ljudje, ki otroka pri vsaki stopinji, kedar gre ž njimi, z roko popravljajo, ga celo pretepajo i. t. d. Po takem ravnanji ne more biti drugače, da otroško serce popolnoma otèrpne, ter se nikoli več z dobrim ne ogreje.

4) Prenapeto vzrejaš, če pri vsaki priliki otroka hvališ, ali grajaš, če mu vse, kar koli stori, pretresuješ, in mu vedno dobre ali slabe nasledke prerokuješ, če otroku hočeš vse sam kazati, narejati, storiti in pomagati, ter nikoli nisi zadovoljen s

tem, da bi ga tiho opazoval, in ga potem skrivno vodil po svoji naj boljši skušnji.

Starši, učitelji! pomislite včasih, kako vzrejate; izprašujte si vsaki dan, ali vsaj večkrat svojo vest o tem, in glejte, da pri vsi svoji skerbi za ljubo mladost ne zgrešite prave poti! P.

Zemljepisje v ljudski šoli. *)

Zverski krog na nebu; solnčno in lunino leto.

Janezek se je v šoli naučil brati, in je posebno rad prebiral in pregledoval pratiko. Ko enkrat na prvi strani vidi narisane podobe in poleg njih bere: „(♈) vodnar, (♉) ribe, (♊) oven, (♋) junec, (♌) dvojčici, (♍) rak, (♎) lev, (♏) devica, (♐) tehtnica ali vaga, (♑) škorpion, (♒) strelec, (♓) divji kôzel“, se temu močno čudi, in radoveden vpraša očeta, kaj je to.

Oče. To je zodiak ali zverski krog, katerega vidimo na nebu.

J. Pokažite mi vendar enkrat te zveri na nebu! večkrat sem že ogledoval zvezdno nebó, pa še nikdar nisem vidil leva, ovna in divjega kôzla, ali kakšno drugo tako podobo.

O. Vidiš, ljubi moj, godí se ti ravno tako, kakor poprej, ko nisi še brati znal; znamenja za čerke si vidil, pa nisi poznal, da se temu ali unemu znamenju tako pravi. To so zvezde, katere so nekako podobne tem živalim, in zato se po teh imenujejo. Ti pa še tudi nisi vsega prebral; pojdi sim, in preberi spodej opomin. Janezek bere: „Ta znamenja pod dnemi postavljena kažejo, v katerem znamenju skozi celo leto luna stoji“. Oče na dalje govori: Preverni list, in beri pod dnemi v prosencu.

J. „Solnce stopi v znamenje vodnarja 20. dan prosenca; v znamenje ribe 19. dan svečana, v znamenje ovna 20. dan sušca i. t. d.

Ko prideta do mesca malega serpana in Janezek pod dnemi bere: „Solnce stopi v znamenje leva 22. dan“, zagleda na pratiki dva psa, pa zopet praša, kaj pomenita psa na pratiki.

O. Od 22. malega serpana do 23. velikega serpana stoji solnce v znamenju leva, in na nebu se vidi svetla zvezda,

*) Pod tem imenom bo „Tovarš“ prinašal bolj nenavadne spise iz zemljepisja v domačih, prostih pogovorih.

ki se imenuje „sirius“ ali pasja zvezda; vročina je ta čas naj večja, večkrat je hudo vreme; ljudje pa pravijo, da zato germi in treska, ker so takrat pasji dnevi.

J. Jaz pa mislim, da pratikar, ko dva psa namala na popir, ni naredil pasjih dni, ampak on je naprej povedal, da se ta mesec prikaže pasja zvezda, in zato je to znamenje postavil na pratiko. Od kod pa so se pratikarji vsega tega naučili? kdo jim pové, kedaj da se prikaže ta ali una zvezda na nebu?

O. Kaj je vstvaril Bog četerti dan?

J. Bog je naredil dve veliki luči; večjo luč da po dnevi sveti, manjšo luč, da po noči sveti in zvezde, in jih je pripel na oblake nebá, da svetijo na zemljo. — Ljudje so gledali na te nebeške luči, ker so vidili, da se te nebeški luči o svojem času vračajo, in po njih so imenovali svoj čas, ter so ločili noč in dan. Beri, kaj modri Sirah piše v XLIII pogl. v 6 v.: „In luna, ki se vsem ob svojem času prikazuje, je kazalo časa in znamenje dobe“.

J. Tukaj pa ni nič zapisano od zodiaka ali zverskega kroga, ampak je le povedano, da luna kaže čas, in naznanja dobo.

O. V Palestini so šteli mesce in leta po luni; vsaki mesec je imel 28 ali 29 dni, leto pa 354 dni. Luna je tedaj Jutrovcem čas kazala. „Po luni se prazniki vravnavajo; ona je luč, ki se zmanjšuje, kedar je polna. Mesec ima po nji svoje imé, ona čudovitno raste, dokler ni polna“. (Sirah 43, 7, 8.) — Ali to zaznamovanje časa ni bilo natančno; sčasoma so že zimski mesci prišli v poletje; godovi so morali priti na razne letne čase. V dober red je spravil mero časa zvezdoslovec Sosigen v Aleksandriji pod Julijem Cesarjem, 45 let pred Kristom, in je število dni v letu vravnal po solčnem tiru, in zato se to leto tudi imenuje solčno leto, ki šteje nekaj čez 365 dni, in ima vsako četrto leto prestopno leto; prvi nicejski zbor pa je vverstil keršanske godove 325. leta po Kristusu.

Če pogledaš na pratiko, moraš viditi, da mlaj ne pade na prvi dan mesca, in da sta si mesec po luni in po dneh različna, to pa ravno pride od tega, ker leta ne štejemo po luni, ampak po solncu.

(Dalje prih.)

Otroci na paši brez pastirja.

Ker je tù pa tam še sedaj slaba navada, da otroci sami pasejo živino, menimo, da spregovorimo besedo o pravem času, ako stavimo tù mični sostavek, ki so ga o tem pisali nepozabljivi slovenski pedagog, vladika Slomšek. (Glej „Drobtinice“ l. 1848. str. 218!) Dobra reč ni nikoli od več. Tako le se glasi:

„Ni nevarnejše reči za otroke, kakor je navadna paša, za katero imajo neumni starši naj raji svoje otroke. Dobiček je majhen, škoda pa velika, naj si že pasejo gosi ali purane, ovce, svinje ali krave. Nedolžna jagnjeta gredó na pašo, in kedar paši odrastejo, so dereči volkovi, ako so zdravi; pogosto pa so tudi na duši in na telesu bolni, ako jih poprej smert ne vloví. Poglejmo posebno sedem nevarnosti na paši za dušo in telo!

1. Otroci staknejo na paši mnogo nevarnih in škodljivih reči, ki jih jedó, od katerih lahko zbolé in tudi umerjejo. Najdejo lepó začernele volčje jagode, in ne vejo da so strupene; zobljejo zerno, s katerim si igrajo. Delajo piščali iz trobelike, in požirajo strupeni sok. V nekem kraji sta pasla živino dva brata, in sta za potokom dobila osladno korenje, ter sta ga žvekala. Ta koren pa je bila hudo strupena trobelika, ki jo je živina izruvala in pustila na pašniku. Mlajši deček, star sedem let, hitro zbolí; po trebuhu ga peče, zvija se in škriplje z zobmi, da se Bogu usmili. Iz ušes in nosa mu vré kri; celó vrat mu zasuka, in herbet mu krivi, kakor obroč, dokler žalostno ne umerje. Ni še mlajši deček mertev, že umerje tudi starejši v groznem terpljenji.

2. Otroci na paši norijo, se mečejo in sujejo; večkrat si zlomijo roke in noge, in velikokrat pridejo ob okó; še več pa jih dobí znotranjo bolezen, da imajo vse svoje žive dni dosti. Takih žalostnih prigodeb bi se lahko našteó in spisalo polne bukve; pa čemú? Vsaka vas, tudi vsaka hiša vé pripovedovati o takih nesrečah.

3. Otroci se hodijo po letu kopat; naj več jih zgubi sramožljivost, veliko pa jih utone. Zdravo je otrokom, če se kopljejo, toda samim je silno nevarno. Ako otroci niso oblečeni in ne pokrivajo srama, jih zapustí angel varh, in cvetica svete sramožljivosti umerje. Ako ni blizo pametnih ljudi, otroci zabredejo v globoko vodo, in utonejo. V neki vasi na Nemškem

je mož v enem letu zgubil dva sina. Mlajši se je najedil strupenih jagod; starejši pa mu je utonil v domačem ribniku.

4. Otroci na paši brez varha delajo škodo, kakoršna se težko poverne. Belijo smreke in iz smrekovih skorij delajo kozovce za smolo, ali si ute ž njimi krijejo; lomijo borovju mlade verhe, in si delajo sveče iz njih; iztaknejo vsako tičje gnjezdo, in nedolžne živalice hudobno mučijo, puščajo živino v škodo, in delajo med sosedi veliko sovraštvo. Ali ni slaba paša pogosto kriva, da se sosedge vse žive dni čertijo, in da rod za rodom živi v sovraštvu. Koliko kletvice in tepenja, koliko laži in natolcevanja se stori zavoljo pastirjev? Ali to ni greh? ali ni velika škoda?

5. Otroci brez pastirja na paši kradejo; se že od mladih nog navadijo tatvine in goljufije, ktere se pozneje težko odvadijo. Tù planejo na repo ali krompir, da si ga pekó; tam lomijo turšico, in jo na pol osmojeno jedó. Sad iz vertov, grozdje iz vinogradov gre s pastirji, naj si bo tudi še na pol zrelo. Kar ne povžijejo, pa zaveržejo in poteptajo.

6. Otroci počenjajo na paši strašne reči iz noroglavnosti. Pred nekoliko petdeseti leti so v Celji hudodelca obesili, in kakor je že navada, je prišlo veliko ljudi gledat; tudi takih pastirjev so ljudje sabo pripeljali. Nekaj dni potem otroci zunaj terga V . . na ledini pasejo, si zmislijo na to strašno delo, ga hočejo ponovljati in enega svojih tovaršev obesiti. Hitro naredé vse tako, kakor so v Celji vidili. „Ti boš duhovnik, Jožko; ti, Grega, boš berič, jaz bom pa rabelj“, reče Lavrek, vseh norcev naj hujši poglavar. Zvežejo dečku roke, da se sirota ne more braniti, ga peljajo po ledini, in kar jih je bilo, nesejo kole po koncu kakor žolnirji puške. Pridejo do verbe, in rabelj priveže ruto za vejo. Zvezanega dečka vzdignejo, in mu denejo zanko na vrat. Sirota se brani in zanko zadergne. Davi se, jezik mu stopi iz ust, in obraz mu začerni. Otroci se prestrašijo in zbežé, siromaka pa pusté viseti. Nobeden se ne upa domá povedati, kaj se je zgodilo. Zvečer gredo iskat pastirčeka, ki ga ni bilo z živino domú. In kdo vé dopovedati strah in grozo, ki so jo občutili starši, ko so vidili na verbi viseti svojega sinka in pa mertvega! — Otroci, naj bodo mali ali veliki, brez varha dobrega ne storijo.

7. Otroci se na paši pohujšajo; se naučé za vse svoje žive dni gerdih in pregrešnih reči. Gledajo živino, kako se

goni, in eden drugemu pripovedujejo, kaj je to i. t. d. Angel perve nedolžnosti jih popustí, in začinja se na paši prava šola hudičeva. Ena garjeva ovca med drugimi je dovolj, da se vsa okuži; en hudoben otrok med drugimi druge pohujša, da se poživinijo. Naučé se kleti, rotiti, prisegati, lagati, krasti in prešeštovati, ter že v mladih letih zoré za peklenško brezno. Zato se peklenšek bojí, da bi si soseske razdelile pašnike, in podpihuje neumne ljudi, da nočejo razdelovati občinskih pašnikov in gojzdov. Taki slabi starši otroke raji pošiljajo v tako hudobno šolo na pašo, kakor pa v farno cerkveno šolo, in imajo vedno izgovor na jeziku, da morajo pasti. Oj, to je paša, da se Bogu usmili! od nje ima hudobni duh naj več dobička. Ali ni žalostno, da imajo starši več skerbí za svoja teleta, za svoje pure in gosí, kakor za svoje otroke, ki so vstvarjeni po božji podobi!⁴

P a š n i k

Nekaj o šolski molitvi. V vsaki dobri keršanski šoli učenci pred šolo in po šoli vselej tudi molijo. To je že stara lepa navada, ktera pa se, žalibog! tú pa tam malo, ali slabo opravlja. Da se otroci ne navadijo tlačansko moliti, naj jim bo v tem učitelj lep zgled. Potem pa naj učitelj tudi pazi:

1) da otroci lepo glasno in počasi molijo, pa tudi ne preglasno, da se iz molitve ne naredí glušivni hrup in krič po šoli.

2) Otroci naj v šoli stojé molijo, in naj bodo obernjeni v križ ali na kako drugo sveto podobo na steni. Učitelj naj stoji takó pred njimi, kakor tirja, da naj učenci stojé.

3) Učitelj naj si sam ne zbira molitvic, temuč naj moli z otroci molitvice, ki mu jih odloči duhovni prednik. Preden pa otroci molijo kako novo molitvico, mora učitelj skerbeti, da jo vsi dobro razumejo. Nikar nikoli ne moli in ne poj z otroci kaj, kar ne razumijo!

4) Dolgih molitev ne moli v šoli! Otrok ne more dolgo moliti z zbranim duhom; blebetanje pa je prazno, pa tudi pregrešno. *)

A.

*) Prosimo, naj nam kdo preč. g. g. katehetov o tej reči kaj pové. Vredn.

Učitelj naj šolo boljša. Da učitelj šolo boljša, to je, da šola na vse strani napreduje, je treba, da ima pred vsem drugim

1) sam veselje do šole. Učitelj ne sme biti najemnik, ki dela le za to, da zvečer dobí svoje plačilo, in mu ni mar, ali je z delom kaj koristil, ali nič, ali pa je še celó gospodarju škodoval itd. Učitelj naj gre v šolo vesel in pripravljen za svoje imenitno delo, in naj le premišljuje, kako bi s svojim podukom koristil učencem, cerkvi in ljubi domovini. Slab je učitelj, ki vedno le toži, da mu šola preseda, da bi raji delal, ne vé, kaj, kakor pa da podučuje svojoglavno mladino itd. Tak učitelj že na čelu nosi nezadovoljnost svojega stanú, in ni boljši od nezvestega najemnika. Bog ne daj mladini takih odgojnikov!

2) Učitelj, ki hoče šolo resnično boljšati, mora imeti za to tudi prave, dobre lastnosti. Nравne lastnosti, ki naj jih ima dober učitelj, so: pohlevnost, poterpežljivost in ljubezen do svojih učencev.

Učitelj, ki se moško in celó ošabno obnaša, kaže, da ima več na glavi, kakor v glavi, da gotovo ne more kaj prida koristiti v šoli. Stari šolski možje pišejo v mnogih spisih o gerdi učiteljski ošabnosti, in pravijo, da ni bolj nagnjusnega na svetu, kakor je učiteljska ošabnost, naj že bo pri svetnih ali duhovnih učiteljih. Ponižnost rodi pohlevnost, in če je učitelj pri vseh svojih delih lepo ponižen in pohleven, stori veliko, veliko; zakaj ponižnemu in pohlevnemu sercu se vdajajo in vnemajo druga serca; ošabnost pa je samovlastna, in se ji tedaj tudi vse zoperstavlja. Tudi brez poterpežljivosti učitelj ne more shajati. Kako boš živel med toliko množico živih pa tudi nerodnih učencev, če te vsaka naj manjša reč zbada in nevolji? Če je pri katerem stanu treba poterpežljivosti, je je treba naj pred pri učiteljskem stanu, kateri mora tako rekoč svojo prvo podlago imeti na kamnu železne poterpežljivosti. Iz pohlevnosti, ponižnosti in iz poterpežljivosti izhaja še le prava ljubezen do otrok in sploh do učiteljskega stana. Brez te ljubezni pa ne opravi učitelj kar nič. Z ljubeznijo se pridobi ljubezen. Če učitelj ljubi svoj stan in svoje učence, ga ljubijo tudi ti, in vsi vkup so kakor skerben oče in dobri otroci. Kaj je lepšega v šoli, če učenci ljubijo svojega učitelja in so mu resnično vdani! Večkrat je to edino in naj lepše plačilo za učiteljeve trude.

Ako učenci svojega učitelja ljubijo, ga radi vbogajo, mu radi delajo veselje, in tudi ne zakrivajo pred njim svojih malenkosti. Učitelj ima pri takih učencih veljavo, veljavo ima tudi njegov poduk; veljavni poduk pa sega globoko v mladinska serca ter rodi mnogo naj lepšega sadu. *P.*

Pomenki

o slovenskem pisanji.

XIX.

T. Poleg Donave — malo da ne od virja pa do ustja njenega — so stali nekđaj Sloveni, se vé z različnimi imeni: Na zahodu so bili noriški pa karantanski, v sredi panonski, zgorej moravski, spodej ilirski, na vzhodu pa bulgarski.

U. Kako so neki govorili?

T. Imeli so sicer enake običaje, enako govorico, da si nekte re narečja. Smelo bi se zlasti ločiti noriško, panonsko in bulgarsko narečje.

U. Kakor ločimo v novoslovenščini koroško, kranjsko pa štajarsko?

T. In kakor se je tu kranjsko narečje povzdignilo v knjižni jezik; tako se je tam panonsko-slovensko po Cirilu in Metodu, po katerih je došlo Slovanom vzajemno slovstvo.

U. Kerščanstvo so dobivali Slovenci že prej po latinskih ali laških blagovestnikih; ali so dobili s kerščanstvom po njih tudi svoje prvo slovstvo?

T. Kolikor se doslej vé, nam prvi — z laške strani — niso dali nobenega pismenega spominka, vsaj v novoslovenščini ne. More biti, da so spisali kaj v glagolici, kar pa ni gotovo. Da jih je težko stalo, verske resnice razlagati Slovincem, si lahko mislimo. Z latinsko službo božjo so razširjali tod latinsko besedo, ktere je tedaj polna naša cerkvena slovenščina.

U. Kaj pa so nam dali bogovestniki z druge — z nemške strani?

T. Cerkveni jezik so mnogotero spremenili, da imamo v njem še zdaj skoraj brez števila latinskih besedí v nemški obliki in navadi. Sicer so pa nam Slovincem dali res

pervo slovstvo s karantanskimi ali brizinskimi spominki, o katerih hočeva poznej nekoliko spregovoriti.

U. Jaz sem že mislil, da imamo od unod le tiste preklíčane fronke pa tisto neslano nemškutarijo!! — Pravi blagovestniki pa so bili Slovenom vendar le tisti učeni, ki so prišli od vzhoda — z gerške strani ter so s slovensko službo božjo razširjali slovensko besedo in vstanovili staroslovensko književnost.

T. Res je, da so poprijemali se Sloveni na zapadu laške in nemške, na jutru pa gerške omike; vendar je tudi res, da so tu in tam verski poslanci mnogo si prizadevali, da so razjasnili jim um z znanjem večnega Gospoda.

XX.

U. Bilo je slovensko ljudstvo vere vneto, kakor pravi Znojemski.

T. Bere se, da so se terdo deržali poganski Sloveni svojih malikov in njih češčenja; ali ravno tako resno so se poprijeli potem prave sv. vere ter se je deržijo terdo Slovenci še zdaj.

U. Jeli kdo naših popisal, kdaj in kako so se pokristjanili Sloveni?

T. Godilo se je to od šestega do devetega stoletja. Kaže nam cerkvena zgodovina; vendar popisuje se tudi v narodnih pesmah, v starih pripovedkah in pravljicah, kaže v nekterih starih šegah in navadah. — Posebej je popisal boj med poganstvom in kerščanstvom v naših krajih Valvazor, Prešern (vid. Kerst pri Šavici) itd.

U. »Valjhun, sin Kajtimara, boj kervavi
Že dolgo bije za keršansko vero . . .«

Čertomir pa bojuje se

»Za vero staršev, lepo Bog'njo Živo,
Za Čerte, za Bogóve nad oblaki.«

T. Kakor na jugu, se je godilo Slovanom tedaj tudi na severji, in bere se n. pr. o českih v Kraljedvorskem rokopisu:

Lej in pride ptujec siloma v deželo,
V ptujem glasu jim zapoveduje,
In kar šega je na ptujem,
Od jutra na večer,
To počet' je tukaj, detetom, ženam;
Družo nam je eno le iméti
Po vsej poti z Vesne do Morane itd.

(vid. Zabo, Slavoj, Ljudek.)

U. Po tem takem je lahko razumeti, da so radostni sprejeli in veseli poslušali poslance, kateri so v njihovem jeziku jim razlagali verske nauke in obhajali službo božjo. Domača beseda je storila, da je bilo slovensko ljudstvo vneto za sveto vero. Godilo se je to v devetem stoletji, in tedaj so bili Sloveni tolikanj srečni, da se je vstanovilo jim slovstvo in je v njihov jezik bilo sprejeto celó sveto pismo.

T. Deveto stoletje je bilo slovansko; kakor bode, ako Bog da in sreča junaška, tudi devetnajsto!

Cerkvena godba.

Ne bo od več, ako „Tovarš“ svojim dobromislečim tovaršem tudi kaj pové o cerkveni godbi. Reči moramo, da se po Slovenskem cerkveno orglanje in petje že nekaj let precej boljša, in rekli bi, da tako dobro napreduje, kakor marsikje pri sosedih. Vendar pa je še mnogo orglavcev ali organistov, ki se termasto derzé svojih mnenj in nikakoršnega dobrega sveta o tem nočejo sprejeti, ker mislijo, da je to nepristojno i. t. d. Drugi so zopet, ki pravijo: „Ljudje hočejo tako imeti; jaz pa jim rad postrežem, akoravno vem, da tega pa unega ni spodobno igrati v cerkvi“ i. t. d. Tak izgovor je pa popolnoma prazen. Ali orglavci zato orgla v cerkvi, da ljudi kratkočasi? Ali ni cerkvena godba zato, da se v cerkvi povikšuje božja čast, in da se duh pobožnih vernikov dviguje k Bogu?

Da bi orglavci in vsi, ki imajo kaj opraviti ali zapovedovati o cerkveni godbi, o tem prav mislili, smo nabrali nekaj cerkvenih ukazov o pobožni godbi, ktere naj bi brali vsi, ki jim je kaj mar za resnično pravo cerkveno godbo.

1. „Taka godba, v kateri je ali z orglami ali s petjem vpletenege kaj nespodobnega ali nečistega, nej se odpravi iz cerkve“. (Trid. zbor l. 1562.)

2. „Naj več se je varovati, da godba, ki mora povikševati in oznanovati božjo čast, ne bo podobna teatralskim, nespodobnim ali vojskinim napevom“. (Zbor v Toledi l. 1566.)

3. „Ker se je v nekterih krajih orglanje popačilo, je treba da se zboljša zato, da se odpravijo nasladni glasi, kateri motijo sv. molitve in pobožnega duha pri poslušavcih“. (Zbor avgsb. l. 1567.)

4. „Ukazuje se, da škofje ne smejo terpeti, da bi orglavci igrali mehkužne in teatralične napeve. Še celó kaznujejo naj se taki, in če potem še enkrat to storé, naj se kaznujejo z zaporom“. (Zbor v Mehelnu l. 1570.)

5. V nedeljih in praznikih pri veliki maši naj pevci pojejo: *Pristop* (Introitus), *Gospod, usmili se!* (Kyrie) in *slavo* (Glorijo). Po listu naj pevski vodja (Präcentor) z vsem ljudstvom poje kako pobožno pesem v maternem jeziku. Po povzdigovanji naj se zopet poje kaka domača pesem. (Bresl. sinoda l. 1592.)

Tičje pismo.

Ljubi „Tovarš!“

Slišimo, da imaš opraviti z domačimi učitelji, katerim je izročena nježna človeška mladost. Znano nam je tudi, da si že večkrat spregovoril kako ljubeznjivo besedico za nas, uboge stvarice; zato te prosimo, ljubi „Tovarš“, razglasi še enkrat ta le za nas toliko važni ukaz, kateri je bil že večkrat oklican, pa se še prav malo, malo spolnuje. Glasí se od 16. jun. 1852. l. pod št. 14.164 tako le: „Povsod se je že več let kazalo, kako se množijo merčesi, kateri škodujejo polju, sadnemu drevju in vinski terti kakor tudi gozdom, in tudi letos se slišijo po deželi tožbe, koliko škode so naredile drevju gosence. To je pa posebno temu pripisovati, ker se tiči, ki se živé s temi merčesi, tako neusmiljeno zalazvajo in zatirajo, zlasti pa pevski tiči. C. k. poglavarstvo ponavlja že v starejih predpisih vterjeno prepoved, ter prepoveduje jajčica in mlade tičke iz gnjezd jemati in manje vertne in gozdne tiče o valjenju, to je, od mesca marca do konca avgusta, bodi si kakor koli, loviti in streljati. Okrajne oblastnije naj skerbno čujejo, da se ta prepoved spolnuje, in tiste, kateri ravnaajo zoper to prepoved, naj kaznuje brez milosti s primernimi policijnimi kaznimi v denarji, ali z zaporom. Verh tega naj se ojstro ravna z ljudmi, kateri brez vsake pravice tiče lové, in naj več iz mladostne lahkomišljenosti zalazvajo te koristne živali. Na terjih naj se dobro skerbí, da se tiči ne prodajajo o prepovedanem času; če se

pri komu dobé, naj se mu vzamejo. Okrajne oblastnije, duhovščina, šolski učitelji in župani naj skerbé, da mladost o pravem času svaré, da naj tičev neusmiljeno ne preganja, ker to je zeló škodljivo, pa žali Bog! navadno za kratek čas pripuščeno“.

Tebi, ljubi „Tovarš“,

serčno vdani

vertni tiči.

Kresničice. Dokler nam solnce sreče sveti, ne manjka se nam prijatelj, ker njegova mila toplota vabi vsakega, da bi jo vžival. Kakor hitro pa solnce naše sreče zaide, in pride noč nesreče s svojimi stiskami in nadlogami, pobegnejo vsi od nas, bojé se, da bi jih ljudje ne šteli k nepirjem. Čednost, odkritoserčnost in pa prijateljstvo morajo dan današnji svoje obraze pokrite nositi s pajčelonom materializma, sicer jih svet ne more terpeti med sabo. —

»Dragi sinko moj! bodi zmeren vsaki čas in pri vsaki reči, kajti zmernost je hči nebeška«, uči oče pijanec svojega mladega sinčeka. Enako delajo v našem času omike in napredka tudi nekteri odgojitelji mladinski — učitelji — pozabivši zlate prislovice: »da le samo lepi zgledi mičejo v posnemanje«. —

»Deteta, ktero si težko vojaško čelado na nježno glavico posadi in s težkim vojaškim mečem rožljá, gotovo ne bode nihče zato že tudi vojakom prišteval; ravno tako si ti nikar ne domišljuj, da si že pesnik ali pa pisatelj, kedar vidiš svojo prvo literarno poskušnjo v kakem javnem listu priobčeno«. Naj bi se te resnične besede v svoje serce zapisal vsakteri mladeneč, ki je že prijel ali pa misli še prijeti za pisateljsko peró. —

ZASTAVICA.

Čvetero čerk, si čisto neenakih,

V harmoničnih je zlogih dveh, in v takih,

Da skup obá imé sta miloglasno,

Imelo kdaj ga žensko bitje krasno,

Ki mu bilá je mar zapoved sveta:

»Spoštuj preserčno mater in očeta!«

Sercé junaško tud' mu v persih bílo,

Očeta svoj'ga trinogu je sina smert rešilo.

Nje zgodbi čudni lepi in preprosti

Gotovo rad si čudil se v mladosti. —

Potem razderi imé in čerke vse premeni,
 Imena našljega pred tretjo prvo deni,
 In v družbo z drugo prvo ji pripelji,
 Dodeni z a d n j o — pa imaš vse po želji,
 Imé prikazni nebne, — vsak jo rad pozdravlja,
 Je večno nova, vsaki dan se nam ponavlja.

J. Cimperman.

Dopisi in novice.

Iz Teržlča. Odperto pismo. Dragi gospod vrednik!

V vašem poslednjem listu marljivega „Tov.“ sem prav z veseljem bral, da ste se vi lotili slovenske slovnice za ljudske šole, nam jako potrebne. Precej sem si mislil: No! v prave roke je prišla, vsaj tudi veljá: „Kar iz šole pride, v šolo gre“, ali: „Vsak ostani pri svojem kopitu“. — Tudi odlomki, ki jih je „Tov.“ že kake dve poti prinesel, so mi še prav dopadli, ker prašaje na zglednih stavkih kažejo slovniška pravila. Da bote napredovali od lahkega do težjega, od prostega do zloženega, se umé samo ob sebi. Da ste si kako slovnico živečih jezikov postavili za zgled, tudi ne dvomim. Ko bi hotli mene poslušati, bi vam priporočeval nemško slovnico Wagnerjevo, v kateri se ves slovniški poduk v naj lepšem soglasji strinja, kar Nемеc imenuje koncentracijon, in kar naj se obravnuje na berilnih vajah. V tej (Wagnerjevi) slovnici nahaja se obilno tvarine za učence in učitelje za branje, pravopis, spisje in slovnico, se vé da lepo po versti, korak za korakom, in v obilni meri, kar naj bi pa vi nacertali le v mali obliki.

Priporočam vam pa še vdručič, da se spominjate Becker-jeve slovnice, ki jo rabijo v rečnih solah.

Skoraj bi mislil, da ravno to slovnico ste si za zgled postavili, ker tudi v vaši se nahaja zgled, na njem pa se ozira na pravilo, ki ga hočete poočitovati, in sicer s takimi vprašanji, ki so za otroke posebno imenitni. Moja misel je, da se tudi ozirate vsaj pod čerto *) in na manjem tisku na šolska berila (I. in II.), in da vsaj učitelje spominjate, kako naj, oziraje se na vašo slovnico, to in uno berilo pojasnujejo i. t. d. — Pripravnikom in tudi učiteljem, kedar se za učilne ure pripravljajo, bi s tem izverstno vstregli; vsaj do sedaj še nimamo ne ene knjizice, ki bi se le s tem pečala, kako naj se berilne vaje obravnavajo. In vender so berila za to, da se na njih in po njih vse slovniško in pravno podučevanje vadi, uri in krepi.

Posebno bote pa vstregli s tako slovnico v vsem, ki se pečajo z učiteljstvom zavoljo nalog, da jim jih ne bo treba po vsakoverstnih

*) To je, kakor so pisane v latinskih, gerških i. t. d. avktorijih analize, da bi bile vodila za učitelje namest pomočnih knjig.

bukvah iskati, ali jih samim kovati. Potrebne so pa pri podučevanju tako, kakor ribi vode. — Svetujem vam tudi, da berete izverstne kritike o nemških slovnicaah raznih pedagogov, ki jih nahajamo v „Schulb.“ „Magazinu“, „Volksschule“ i. t. d. —

Ako sem kako dobro misel sprožil, bi vam, dragi gospod, pa brez zamere tudi rad razodel, da bi vaš verli list večkrat tudi kakih šolskih novic iz imonovanih nemških časopisov prinašal, ali pa tudi iz „Allg. d. Zeit.“ *) Zakaj, besede mičejo, zgledi vlečejo.

Ostajam vaš

odkritoserčni prijatelj

Luka Knific. **)

Iz Ljubljane. Prečastito tukajšnje knezoškofijstvo je te dni preč. okrajnim šolskim ogledništvom in g. g. učiteljem razposlalo dve okrožnici, ki ji je dobilo od slavne c. k. deželne vlade. Perva 7. preteč. m. pod št. ³⁷³/₈₅ naznanja o ljudskem šolstvu na Kranjskem v šolskem letu 186⁵/₆. To vradno naznanilo hvalno omenja, da je tudi v tem letu ljudsko šolstvo lepo napredovalo, da se je število šolskih otrok pomnožilo, da se je naredilo več novih šolskih hiš, da se je razširjala sadjereja in čebeloreja, da je bilo tudi to leto mnogo šolskih prijateljev, ki so nevtrudeno delali za povzdigo ljudskega šolstva, in ki so bili že tudi očitno naznanjeni.

Kar zadeva učiteljske zборе, se je sicer marsikaj storilo, vendar se želi, da bi se ta pomoček za učiteljsko omiko še bolj povzdignil, in da bi bili imenovani zbori v vseh šolskih okrajih. Pohvaljeni so vodji učiteljskih zborov v Ribnici, v Ipavi, v Novem mestu, v Kočevji, v Semiču, v Kranji in v Loškem potoku.

Za prihodnje zборе priporočajo se te la vprašanja: 1) Naj se razlaga III. oddelek „Slovensko-nemške gramatike“ tako, kakor popred I. in II. oddelek, in sicer, kako naj se po tem navodu naj boljše obdeluje slovenščina in nemščina. S tem se bo nabralo dobre tvarine, da se bodo za ta poduk sestavila prav dobra vodila. 2) Sostavi naj se popolni dnevni red, po katerem naj bi se na tanko ravnal vsaki učitelj, da bi tako v cerkveni in deržavni zadevi izverstno zadostoval svojemu imenitnemu poklicu. 3) Ali se more in mora že v ljudski šoli mladost djansko vzrejati, t. j., da se vedno tako napeljuje, da ji pozneja leta ta šolski poduk tudi djansko koristi; in, kako naj se to pri posamnih naukih izvršuje? 4) Kdaj, koliko in ktere dogodbe v življenji, ki jih otroci vidijo v šoli in zunaj šole, naj se tudi v šoli obdelujejo, ali pri vzrejevanji porabljujejo. 5) Učitelj naj skerbno varuje, da se djansko ne pokažejo posebni naradni nagibi do te ali une napake, in da se taki nrvni pregreški zatarejo in ozdravijo, in naj se razjasnuje

*) V teh časopisih se nahajajo šolske novice vseh imenitnejih narodov starega in novega sveta. Pis.

**) Prav hvaležen sem vam za prijazni svèt. Povem vam, da se nama misli popolnoma vjemajo. Pismeno več. Vrednik.

to tudi s primernimi zgledi. — Drugo okrožnico smo današnjemu listu priložili v izvorni, pervopisni besedi. Častiti bravci tolmačijo naj si jo sami! —

Njih eksc. c. k. deželni glavar baron **B a c h** gre iz Ljubljane, in pride za deželnega glavarja v Terst; na njegovo mesto v Ljubljano pa pride bivši c. k. podpredsednik teržaški pl. **Konrad Eibesfeldski**.

— Na sv. Jurja dan popoldne je bilo pri sv. Jakobu v Ljubljani slovesno vpeljevanje novega mestnega fajmoštra, prečast. gosp. **Gust. Köstl**-na, kjer so se vdeleževali tudi učenci in učitelji mestne glavne šole. Učenci s svojo zastavo so stali pred cerkvijo v dveh verstah, in ko se jim približajo gospod mestni fajmošter, stopi iz verste deček, in jih s kratkim ogovorom po domače pozdravi. Gospod mestni fajmošter učencem prav lepo odgovoré, ter jih spodbujajo, da bi bili na lepih čednostih podobni pomladnim cveticam, in da bi tudi tako lepo rastle sebi na korist in vsem drugim v veselje. — Serčno želimo, da bi se to blago voščilo gospoda duhovnega očeta vedno bolj spolnovalo, in ravno zato jim te nježne cvetke njihovega farnega vertiča še posebno priporočamo, ker vedna skušnja uči, da le tam, kjer duhovni gospodje, posebno pa predniki, podpirajo šolo, more se šola prav razvijati in širiti pravi blagoslov med družine in občine.

— V Berlinu na Pruskem je 10 gimnazij, 5 realk, 41 farnih šol, 9 zavodov za izrejo, 9 višjih deških šol, 24 srednjih in začetnih deških šol in 33 višjih deklških šol. V vseh teh učiliščih podučuje 1680 učiteljev in 607 učenec v 1511 razredih. Učencev v tem mestu je bilo poslednje leto 38.098, učenk pa 32.332, skoro $\frac{1}{9}$ vseh prebivavcev tega mesta. Tako je s šolstvom po svetu.

— Na Pruskem je vlada od prigospodarjenih 7,210.000 tolarjev odločila 2,400.000 tolarjev za zboljšanje navadnih plačil vradnikom, učiteljem in vojakom.

— Neki amerikanski list naznanja in ponuja učiteljem kaznilnico za šolo (Prügelmaschine), s katero se lahko 50 otrok v 20 minutah kaznuje. Kaj še bomo slišali v svojo slavo!

Premembe v učiteljskem stanu.

V ljubljanski škofiji. Postavljeni in prestavljeni so g. g.: **Jožef Benedek**, poterj. pripravnik, za podučitelja v Hrenovice, — **Kašpar Gasperlin**, podučitelj v Hrenovcah, za učitelja v Razderto, — **Matija Bernik**, iz Razdertega k. sv. Petru pri Savini, — **Janez Gregorič**, poterj. pripravnik, za podučitelja v Mengeš, — **France Duhnar**, podučitelj v Mengišu, za učitelja na Černuče.

 Pridjana je muzikalna priloga in okrožnica.

Odgovorni vrednik:

Andrej Praprotnik.

Tiskar in založnik:

Jož. Rudolf Millo.

K u r r e n d e

des fürstbischöfl. Konsistoriums Laibach v. 4. April 1867 Z. 408/92

an sämtliche

Schuldistriktsaufsichten.

Das hohe k. k. Landespräsidium hat unterm 31. März d. J. Z. 1082/P. wörtlich Nachstehendes hierher erlassen:

„Bei der diesjährigen Vornahme der Landtagswahlen haben laut amtlicher Mittheilungen Lehrer sowohl der Haupt- als Trivialschulen eine außerordentliche Thätigkeit in regierungsfeindlichem Sinne entwickelt. Großentheils betheiligten sich entweder dieselben in hervorragender Weise an den diesfälligen Agitationen, oder übernahmen sogar die Rolle der Agitatoren und scheuten sich nicht zur Realisirung ihrer Zwecke selbst der ihrer Leitung anvertrauten Jugend sich zu bedienen, mittelst welcher nicht selten die Beförderung der Wahlzettel Statt zu finden pflegte.“

„Die k. k. Landesregierung hat bereits mit Erlaß vom 24. Mai v. J. Z. 4749 auf Grund der hohen Staatsministerial-Verordnung vom 18. April 1866 Z. 829/C. U. entschieden erklärt, daß sie der gefährlichen Sucht der Volksschullehrer nach politisch-nationalem Treiben mit aller Schärfe entgentreten und Lehrer, welche statt sich in ihrem Fache pflichtgemäß fortzubilden, Politik treiben und dadurch auch den Schulen schädlich werden, durchaus nicht dulden werde.“

„Ich kann es nicht unterlassen, das hochwürdige fürstbischöfliche Konsistorium auf die oberührten konstatierten Thatsachen mit dem Ersuchen aufmerksam zu machen, den Volksschullehrern dieses pflichtwidrige und sträfliche Benehmen nachdrücklichst zu verhalten und sie ernstlich aufzufordern, daß sie ausschließlich und ganz ihrem Berufe leben und sich nicht auf ein Feld werfen sollen, welches mit ihrem Berufe und ihrer dienstlichen Stellung unverträglich ist.“

„Gegen Dawiderhandelnde wird im Sinne des obzitierten hohen Staatsministerial-Erlasses unnachsichtlich, nach Erfordernis selbst mit Dienstentlassung vorgegangen werden müssen.“

Hiervon wollen alle Schulvorstände und Lehrindividuen des dortigen Schuldistriktes zur künftigen Darnachachtung in die Kenntnis gesetzt, jene aber, die sich dieser Rüge etwa schuldig gemacht haben, durch wohlwollende Belehrungen und Mahnungen vor allfälligem Unglücke ernstlich gewarnt werden.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

RECEIVED

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

OFERTORIJ. Psalm 96.

za bariton - solo s čveteroglasnim zborom.

Fr. Sr. Adamič.

Andante sostenuto.

Bariton-solo. *pf*

Tenori. *Zbor.* *Čveterospev.*

Basi.

Poj - te Go - spo - du no - vo

Poj-te Go - spo-du! *ff* Poj-te Go-spo-du, *p* poj-te Go-spo - du no - vo pe - sem, *p* poj-te Go-spo-du

pe - sem, *f* poj - te Go - spo - du vse de - že - le! *p* Pojte Go-spo - du no - vo pe - sem, *sfz.* *Zbor.* *sfz.*

no - vo pe-sem, *p* poj-te Gospodu no - vo pe-sem, *p* poj-te mu vse de - že - le! *p* Pojte Gospodu *p* novo pesem,

Allegro.

p pojte Go - spo - du vse de - že-le! *f* Poj - te Go - spo - du, hva - li-te nje-ga imé, *mf* ozna-

Čveterospev.

pojte Go - spo - du, Go - spo-du vse de - že-le! Pojte Go - spo-du, hva - li-te njega

ff nuj-te dan na dan nje-ga bla - gost! *ff* Poj - te Go - spo - du no - vo pe - sem, *ff* poj - te Go - spo - du vse de - že - le!

Zbor.

imé, dan na dan nje-ga bla - gost! *ff* Poj - te Go - spo - du no - vo pe - sem, *ff* poj - te Go - spo - du vse de - že - le!

Adagio. *Andante.* *pf*

Poj - te Go - spo - du no - vo

mf dimin. *Čveterospev.* Poj - te mu! Poj - te Go - spo - du, poj - te Go - spo - du no - vo pe - sem, poj - te Go - spo - du

sfz. pe - sem, poj - te Go - spo - du vse de - že - le! Poj - te Go - no - vo pe - sem, poj - te Go - spo - du no - vo pe - sem, poj - te Go - spo - du

sfz. *f.* *ff* *ff Allegro.* spo - du no - - - vo pe - sem, *Zbor.* poj - te Go - spo - du no - vo pe - sem, no - vo pe - sem, poj - te Go - spo - du no - vo pe - sem

ritard. no - vo pe - sem, no - vo pe - - - sem! no - vo pe - sem!

no - vo pe - sem, no - vo pe - - - sem, no - vo pe - sem!

Ta priloga se dobiva tudi posebej, na terjem papirji, za 15 kr.